

Eesti 2035

Vabariigi Valitsuse tegevuskava
Eelnõu (2. oktoober 2020)

Vajalikud muutused Eestis

**Oskused
ja tööturg**

**Rahva kestlikkus,
tervis ja sotsiaalkaitse**

**Majandus
ja kliima**

**Ruum
ja liikuvus**

Riigivalitsemine

Riigi pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ kirjeldatud Eesti aluspõhimõtete hoidmiseks, strateegiliste sihtide saavutamiseks ja arenguvajadustele vastamiseks on vaja muudatusi eri valdkondades. Sealjuures on oluline sihipärane ja koordineeritud valdkondadevaheline koostöö.

Strateegia koostamise käigus esitatud ja läbi räägitud ettepanekutest suuremat tähelepanu vajavad muutused on seotud viide temaatilisse kimpu. Nende elluviimist jälgitakse iga aasta täpsema tegevuskava põhjal ning vajaduse korral tehakse korrektiive tulenevalt Eesti arengut mõjutavatest riigisisestest sündmustest ja väliskeskkonna muutustest.

Tegevuskavas on iga temaatilise kimbu juures välja toodud vajaliku muutuse eesmärgid ja mõõdikud. Tegevused on seostatud strateegias „Eesti 2035“ kirjeldatud arenguvajadustega.

Iga tegevuste juures on välja toodud eestvedaja ja kaasvastutajad ehk valitsusasutused, kes kõige enam selle tegevuse elluviimisesse panustavad. Oma valitsemisalas panustavad vajadusel tegevuste elluviimisesse kõik ministriumid.

Tegevuskavas kasutatud lühendid

AV	Eesti arenguvajadus
HTM	Haridus- ja teadusministeerium
JUM	Justiitsministeerium
KAM	Kaitseministeerium
KEM	Keskkonnaministeerium
KUM	Kultuuriministeerium
MKM	Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
MEM	Maaeluministeerium
RM	Rahandusministeerium
RK	Riigikantselei
SIM	Siseministeerium
SOM	Sotsiaalministeerium
VM	Välisministeerium

Oskused ja tööturg

Millist muutust soovime?

Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad eneseteostust ja isiklikku arengut

Möödik: Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25–64aastaste) osakaal

Eesti haridus- ja tööturupoliitika on paindlik, tulevikku vaatav ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline

Möödik: Tööjõus osalemise määr (15–74aastased); demograafiline töötururindeindeks; sooline palgalõhe

Eestis on piisavalt kvalifitseeritud tööjõudu, mis toetab Eesti riigi ja majanduse edenemist

Möödik: Kolmanda taseme haridusega 30–34aastaste osakaal

Muutuse sisu ja osalised

A. Muudame haridussüsteemi õppijast lähtuvaks ja paindlikuks

AV1, AV3, AV4, AV9

- HTM** **KAM** **KUM** Formaalariduse loomimine mitte- ja informaalsete õppega:
- väljaspool formaalaridust (nt noorsootöös, huvihariduses ja Kaitseväes) omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine formaalariduses
 - õpikeskkondade mitmekesistamine koostöös KOVidega (nt kultuuriasutuste programmid)
 - noorsootöö (sh huvihariduse) võimaluste arendamine koostöös KOVidega regionaalselt ja valdkondlikult

- HTM** **RM** Üld- ja kutsekeskhariduse loomimine koostöös KOVidega:
- korralduse, rahastuse ja omandiküsimuste analüüsimine
 - ühtse keskharidusstandardi väljatöötamine

- HTM** **RM** Gümnaasiumi- ja põhikoolivõrgu korrastamine koostöös kohalike omavalitsustega ning nende võimestamine põhihariduse võrgu ülevaatamisel ja korrastamisel:
- taristu ühiskasutuse soodustamine, sh avalike funktsioonide koondamine ühishoonetesse
 - ühtsete piirkondlike hariduskeskuste loomine (üld-, kutse- ja kõrghariduse ning mitteformaalse õppe, sh noorsootöö võimaluste ühendamine)
 - riigi ja KOVide koostöö tõhustamine

- HTM** **SOM** **MKM** **KEM** **KAM** **KUM** **MEM** **RM** Õppekavade ümberkujundamine õppijast lähtuvaks:
- praktiliste kutseoskuste loomimine erinevate haridustasemetega ja -liikide õppekavadesse
 - õppijate üld- ja tulevikupädevuste arendamine kognitiivsete oskuste ning ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval (sh vajalike oskuste väljaselgitamine koostöös erinevate valdkondadega)
 - õpetajate ja koolijuhtide professionaalse arengu toetamine

- HTM** **MKM** Kvaliteetse ja nutika digitaalse õppevara ja -metoodika arendamine ning õpianalüütika rakendamine õppeprotsessis kõikidel haridustasemetel

- HTM** Ühtsete teenusstandardite alusel toimiva õppenõustamisteenuse kättesaadavuse tagamine kõigis piirkondades

B. Viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega

AV1, AV3, AV4, AV5

- HTM** **MKM** **KUM** **RM** **SOM** Täiskasvanuhariduse süsteemi uuendamine:
- kombineeritud rahastamismudeli ja kvaliteedi tagamise põhimõtete väljatöötamine
 - maksu- ja toetussüsteemide muudatuste analüüsimine
 - kultuuriasutuste kaasamine

- HTM** **SOM** **KUM** **MEM** **SIM** **JUM** Erinevate sihtrühmade haridussüsteemi ja tööturule naasmise toetamine ning inimeste konkurentsivõime parandamine:
- haridustee katkestanud täiskasvanute formaalaridusse tagasipöördumise soodustamine
 - noorte, kes ei tööta, ei osale koolitusel ega õpi, vanemaealiste, hoolduskoormusega inimeste toetusmeetmed ning erinevad noorsootöömeetmed

- HTM** **MKM** **MEM** **SOM** **KEM** Koostöös tööandjatega töökohapõhise õppevormi sihtrühma ja erialade valiku laiendamine (eriti noorte sihtrühmale) ning praktika ja töökohapõhise õppevormi kvaliteedi tagamine

- HTM** **MKM** **SOM** Kõrg- ja kutsehariduses osakvalifikatsioonide sertifitseerimise süsteemi väljatöötamine:
- mikrokraadide, koolitusampsude jms pakkumine
 - OSKA tööjõuvajaduse prognoosi arendamine ametipõhiselt oskuste põhiseks ning piirkonnapõhiseks
 - kutsestandardite ümberkujundamine oskuste profiilideks

Kirde- ja Kagu-Eesti tööturgude toetamine regionaalse tasakaalu tagamiseks

C. Valmistume tulevikutööks

AV4, AV5

Sotsiaalkaitseskeemide kohandamine uusi töövorme arvestavaks

Tööõiguse ja töökeskkonna reeglite vajaduspõhine ajakohastamine lähtudes töövormide muutumisest

Tulevikutööks vajalike teadmiste ja oskuste kujundamine, õpetajate, õppejõudude ja koolitajate valmiduse tõstmine ja õppekeskkondade kaasajastamine uuendatud õppekavade rakendamiseks

Ettevõtlikkus- ja ettevõtluspädevuse arendamine kõikidel haridustasemetel ja -liikides, sh õppijate ettevõtluse alustamiseks valmisoleku suurendamine

D. Parandame kõrghariduse kvaliteeti ja tõhustame selle rahastamist

AV4, AV5

Kõrgharidussüsteemi uuendamine:

- rahastamise (tasuta õppe võimaluste, sh õppija omavastutuse) ülevaatamine, et tagada nii õiglane ligipääs kõrgharidusele kui ka korralduse vastavus ühiskonna ja tööturu vajadustele
- õppelaenu, õppetootuste ja stipendiumide süsteemi ajakohastamine õppe kättesaadavuse tagamiseks

Kõrghariduse kvaliteedi ja rahvusvahelise konkurentsivõime parandamine:

- töökohapõhise õppe laiendamine
- ettevõtlusmagistrantuuri ja -doktorantuuri arendamine
- praktikakorralduse arendamine

Eesti arenguvajadused (AV)

AV1 Rahvastik

AV2 Inimese tervis ja eluiga

AV3 Ühiskond ja võimalused

AV4 Õppimisvõimalused

AV5 Ettevõtluskeskkond

AV6 Elurikkus ja keskkond

AV7 Kultuuriruum ja elukeskkond

AV8 Julgeolek ja turvalisus

AV9 Riigivalitsemine

Eestvedaja Kaasvastutaja(d)

Regionaalsetes kolledžites kõrghariduse pakkumine ning nende funktsioonide laiendamine arvestades regionaalpoliitilisi eesmäärke

E. Loomme talendisõbraliku keskkonna

AV1, AV4

Andekaid õppijaid toetava terviksüsteemi arendamine formaalharidussüsteemis ja mitteformaalses õppes koostöös KOVidega

Loodus- ja täppisteaduste, tehnoloogia valdkonna ja loovainete õppimise soodustamine ning nende õpetamiseks vajalike õpetajate järelkasvu tagamine kõigis vanuserühmades ja haridusliikides (sh mitteformaalses õppes)

Talendipoliitika programmide arendamine (sh meetmed välisüliõpilastele)

F. Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul

AV1, AV3, AV4, AV5

Targa ja tasakaalustatud rände- ja lõimispoliitika kujundamine arvestades tööturu ja ühiskonna vajadusi:

- teisest rahvusest inimestele lõimimis- ja kohanemisteenuste nüüdisajastamine ja uuenduslike tööturuteenuste pakkumine
- ühiskondlike hoiakute kujundamine ning kultuuriliste ja sotsiaalsete pingete ennetamine ja maandamine
- Eesti elanike aktiivset tööjõuturul osalemist toetavate meetmete väljatöötamine, et hoida ära ebaseaduslikku töötamist, soodustada rahvusaaslaste tagasipöördumist ning tagada vajalik kvalifitseeritud välistööjõu kättesaadavus

Eestikeelse hariduse arendamise plaani väljatöötamine alates alusharidusest

Eesti keelest erineva emakeelega inimeste õppekorralduse nüüdisajastamine alushariduses, üldhariduskoolides, kutseõppeasutustes ja mitteformaalses õppes

Erivajadusega inimestele võimaluste loomine:

- hariduskorralduse arendamine (sh haridus-, sotsiaal- ja tööturuteenuste lõimimine ja teenuste vajalikul määral tagamine)
- tööturul osalemise toetamine

Soolise palgalõhe minimeerimine:

- sooliste stereotüüpide ja soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul
- soolise võrdõiglikkuse seaduse rakendamist tõhustavate meetmete väljatöötamine
- läbipaistvate ja objektiivsetel kriteeriumidel põhinevate tasustamissüsteemide kasutuselevõtu ja palgainfo parema kättesaadavuse toetamine
- naiste ja meeste töö-, pere- ja eraelu ühitamise võimaluste parandamine
- hoolduskoormuse vähendamine ja selle sooliselt võrdsema jagamise toetamine

Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse

Millist muutust soovime?

Eestis on elukaare vältel väärtustatud kõigi inimeste heaolu ja rahvastiku järelkasv on soodustatud

Möödik: Summaarne sündimuskordaja; sissetulekuvintiilide suhte kordaja

Eesti inimesed on kauem füüsiliselt ja vaimselt terved ning teevad tervist hoidvaid, riske vähendavaid ning elu- ja looduskeskkonda hoidvaid valikuid

Möödik: Ülemäärase kehakaaluga elanike osakaal

Eesti tervise-, töötervishoiu- ja sotsiaalkaitsesüsteem on lõimitud, inimesekeske ja jätkusuutlik

Möödik: Suure hoolduskoormusega (20 ja enam tundi nädalas) 16aastaste ja vanemate inimeste osakaal

Muutuse sisu ja osalised

A. Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kestliku rahvastiku ja heaolu tagamiseks

AV1, AV3

Sündimust ja vanemlust toetava mitmekesise perepoliitika arendamine, mis arvestab pere erinevate soovide ja vajadustega:

- turvalisi, õnnelikke ja kestvaid paari- ja peresuhteid soodustava tugisüsteemi väljaarendamine, et ennetada pere lagunemist ning suurendada lapsevanemate ja laste heaolu
- arendada välja lasterikkust väärtustav toetuste ja teenuste süsteem, et suurendada lasterikaste pere elukvaliteeti ning toetada sündimust

Eesti kui rahvusriigi kestlikkust toetava rahvastikupoliitika elluviimiseks valdkondade ülese koostöö suurendamine

KOV ja riigi partnerlusel põhineva ning lapse terviklikest vajadustest lähtuva lastekaitsekorralduse väljatöötamine, selleks vajalike spetsialistide baas- ja täiendõppekoolituse arendamine ning lastekaitsetöö väärtustamine

Laste heaolu suurendavate integreeritud teenuste ja sekkumiste väljaarendamine (sh erivajadusega, käitumisprobleemidega ja traumakogemusega lastele) ning institutsionaalse hoolduse asendamine perepõhisega

Ühiskondlike hoiakute soodustamine põlvkondadevahelist sidusust väärtustavaks ning vanemaealiste inimeste ühiskondliku aktiivsuse ja väärrika vananemise toetamine (nt vanemaealiste ulatuslikum panustamine vabatahtlikku tegevusse)

B. Kujundame elukeskkonna ning inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendame riskikäitumist

AV2, AV6

Valdkonnaüleste ja kogukondi kaasavate integreeritud ennetusmeetmete ja nõustamisteenuste arendamine inimeste hoiakute ja käitumise muutmiseks:

- valdkonnaülese koostööformaadi väljatöötamine
- kogukondade ja KOVide võimestamine tervislike, elu säästvate ja ohtusid ennetavate käitumisviiside edendamisel ning selleks sobiva keskkonna loomisel

Innovaatiliste digilahenduste arendamine elanike terviseharituse parandamiseks ja riskikäitumise vähendamiseks

Inimeste liikumisaktiivsuse, sportimise ja ühistegevuse suurendamine ning terviseteadliku toitumise arendamine:

- liikumisaktiivsust (sh looduses liikumist) suurendavate tegevuspõhimõtete väljatöötamine
- toidu koostise ja märgistuse parandamine tervislike valikuid soodustavaks
- tervislikumate ja mitmekülgsete toiduvalikute kättesaadavuse parandamine ning neist teadlikkuse suurendamine
- õigusaktide muutmine head tervises seisundit toetavamaks

Esmatasandi tervishoius (perearstiabi, koolitervishoiuteenus, töötervishoid, hambaravi, koduõendus jne) varase sekkumise süsteemi arendamine terviseriskide vähendamise eesmärgil

Tervist toetava elukeskkonna kujundamine:

- inimeste keskkonnavalase ja tarbijateadlikkuse parandamine ja tervisemõjuga riskide maandamine (sh toodete ja teenuste ohutus, kemikaalide ja ravimite ohutu ja sihipärane kasutamine, bioloogiliste riskide maandamine, sh mikroobide resistentsuse (AMR) vähendamine, vee-, õhu- ja mürareostuse vähendamine, joogivee- ja toiduohutus, ravimite ohutus ja jäätmekäitlus)
- õigusruumi kujundamine tervist toetavaks ja keskkonda hoidvaks

C. Toetame vaimset tervist ning vähendame vaimset ja füüsilist vägivalda AV2, AV8

SOM JUM
KUM HTM
SIM

- ühtsete põhimõtete ja meetmete arendamine vaimse tervise valdkonnas
- vaimse tervise teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamine elukaare ulatuses
- inimeste teadlikkuse parandamine ja enesetoetamise oskuste arendamine
- psüühikahäiretega inimeste õiguste kaitse edendamine
- õigusvastast käitumist põhjustavate vaimsete probleemide lahendamine (sh kinnipidamisasutustes)

SIM SOM
JUM

- varajase märkamise süsteemi arendamine elukaare ulatuses koostöös KOVidega (sh kogukonna rolli suurendamine)
- vägivaldaohvrite võrgustikupõhine abistamine
- vägivalda korduvuse tõkestamise meetmete arendamine
- radikaliseerumise ennetamine

HTM SIM
SOM JUM

Tõendus põhiste ennetus- ja sotsiaalsete-emotsionaalsete oskuste programmide sihtrühmade laiendamine ja meetmete arendamine (sh koolikiusamist, töökohal kiusamist jm riskikäitumist vähendavad programmid) koostöös KOVide, erasektori-, tervishoiu- ja haridusasutustega

D. Nüüdisajastame töotervishoiu tervist toetavaks ja vähendame inimeste tööväimekadu AV2

SOM

- tõhusate töotervishoiu ja -ohutuse teenuste kujundamine (sh infotehnoloogiliste lahenduste väljatöötamine) töötaja füüsilise ja vaimse tervise probleemide ennetamiseks
- eesmärgipärase töotervishoiusüsteemi väljaarendamine tööga seotud terviseprobleemide ennetamiseks (sh töotervishoiuteenuse kvaliteedi ja teenusele juurdepääsu parandamine)
- ajutise tööväimekaoga inimeste tööturul püsivust toetava süsteemi arendamine, et ennetada püsiva tööväimekao väljakujunemist
- tööturu osaliste teadlikkuse suurendamine ohuteguritest (sh vaimse tervise ohutegurid, tööküsimine, ahistamine)

E. Lõimime tervishoiu- ja sotsiaalteenused inimesekesksetelt AV1, AV2, AV3

SOM MKM

- tervishoiu- ja sotsiaalteenuste inimkeskne pakkumine koostöös KOVidega (sh ühise asjaajamiskoha põhimõtte rakendamine)
- sündmuspõhiste ja inimkesksete lõimunud teenuste arendamine sotsiaal-, tervishoiu- ja töövaldkonnas
- haigla- ja tervishoiuasutuste ning hoolekandetasutuste võrgu nüüdisajastamine

F. Lõimime personaalmeditsiini lahendused tervishoiusüsteemi igapäevategevustesse AV2

SOM JUM
HTM MKM
VM
SOM

Geeni- ja terviseandmete lõimimine tõendus põhistes otsuseprotsessides ja nende rakendamine

Tervishoiuspetsialistide koolitamine ning inimeste ja ühiskonna teadlikkuse parandamine

G. Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi ning rahvastiku vähenemist AV1, AV2, AV3

SOM RM
KUM

- püsiva tervisekaotuse ennetamise süsteemi arendamine ja tervishoiu kestliku rahastuse tagamine (sh ravijärjekordade vähendamine, ravimite kompenseerimine ja kättesaadavuse süsteemi muutmine)
- pensionireformi elluviimine, et tagada jätkusuutlik pensionisüsteem ja pensionäride heaolu (sh soodustingimustel pensionide reformimine, töandja pensioni soodustamine, inimeste finantsteadlikkuse parandamine)
- vajaduspõhise sotsiaalkaitse kujundamine (sh inimese, riigi ja KOVi vastutuse jaotumises kokkuleppimine)
- töötus- ja töökategustushüvitiste skeemide paindlikumaks muutmine
- tööõnnetus- ja kutsahaiguse süsteemi korraldamine
- pikaajalise hoolduse rahastamismudeli uuendamine

H. Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi AV1, AV2, AV3

SOM KUM

- pikaajalise hooldusvajaduse ennetamiseks teenuste süsteemi väljatöötamine (sh kogukonna võimendamine, varajase märkamise põhimõtte propageerimine, hindamissüsteemide ja -instrumentide loomine)
- hooldusteenuste (rõhuasetusega kodus/kogukonnas hooldamisele) arendamine (sh taristuinvesteeringud, tehnoloogia ja innovaatiliste lahenduste kasutamise suurendamine)
- tervise-, töö- ja sotsiaalkaitse ning kultuurisektori teenuste (nt abivahendid, rehabilitatsioon, tugiteenused, infoteenused, ligipääs kultuuri- ja spordisündmustele) koordineerimine ja integreerimine, et saavutada nende koostöös suurem tulemuslikkus
- pikaajalise hoolduse valdkonna tööjõu suurendamine ja kvalifikatsiooni tõstmine (sh uute spetsialistide koolitamine, täiendkoolituste läbiviimine ja töökohapõhise õppe pakkumine)
- erivajadusega inimeste ühiskondliku aktiivsuse toetamine

Eesti arenguvajadused (AV)

- AV1 Rahvastik
- AV2 Inimese tervis ja eluiga
- AV3 Ühiskond ja võimalused
- AV4 Õppimisvõimalused
- AV5 Ettevõtluskeskkond
- AV6 Elurikkus ja keskkond
- AV7 Kultuuriruum ja elukeskkond
- AV8 Julgeolek ja turvalisus
- AV9 Riigivalitsemine

 Eestvedaja Kaasvastutaja(d)

Majandus ja kliima

Millist muutust soovime?

Ettevõtlus on tark ja vastutustundlik

Möödikud: Teadlaste ja inseneride arv erasektoris 1000 elaniku kohta; ringlusse võetava materjali määr

Majanduskeskkond on usaldusväärne, atraktiivne ja paindlik

Möödik: Eesti positsioon *Doing Business* indeksi edetabelis

Majandus on kliimanutraalne

Möödik: Taastuvenergia osatähtsus energia summaarses lõpptarbimises

Muutuse sisu ja osalised

A. Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks

AV1, AV5, AV8, AV9

MKM **JUM** **HTM** **KUM**

Olemasolevate innovatsiooniteenuste ja -toetuste konsolideerimine ning puuduolevate väljaarendamine:

- uute tehnoloogiate turuseire
- nõustamine nt intellektuaalse omandi, uute ärimudelite jms teemadel
- loovuskompetentsi kaasamine
- ELi partnerlustest ja strateegilistes väärtusahelates osalemise toetamine

MKM **HTM** **RM**

Teadmistemahuka iduettevõtluse arendamine:

- ökosüsteemi teenused rõhuasetusega teadmistemahukal ettevõtlusel
- ligipääsu võimaldamine riskikapitalile

MKM **MEM** **KAM** **HTM** **KEM**

Ettevõtete rakendusuringute toetamise ümberkorraldamine (sh koostöös teiste riikidega)

VM **MKM** **MEM** **KEM** **KUM**

Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia võimekuse uuele tasemele viimine (sh keskendumine teadmistemahukatele ettevõtetele):

- sihtriikide strateegia(te) koostamine
- Eesti kuvandiga kooskõlas olevate välisesinduste tagamine (sh esindatus uutel kasvavatel turgudel)
- süsteemne koostöö EASi välisesindajate ja Eesti esinduste vahel
- e-välisesinduse loomine

RM **MKM** **HTM**

Riigi äriühingute teadus- ja arendustegevuse (TA) investeringute suurendamine (osana riigi osaluspoliitikast)

MKM **MEM** **KAM** **HTM** **KEM** **RM**

Ulatuslikum digitaliseerituse ja automatiseerimise (sh robotid) kasutuselevõtt ettevõtetes

B. Suurendame Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekust

AV1, AV5, AV6, AV7, AV9

HTM **MKM** **KEM** **MEM** **RM**

TA-asutuste ja ettevõtete TA-alase koostöö tagamine Eesti ja selle piirkondade majandusele olulistes fookusvaldkondades (nt põlevkivi- ja puidukeemia, toidutehnoloogia, keskkonnahoidu toetavad tehnoloogiad, IKT):

- vastavate TA-programmide väljatöötamine
- nutika spetsialiseerumise lähenemise, elluviimise ja seire uuendamine
- ELi partnerlustest ja strateegilistes väärtusahelates osalemise toetamine

MEM **HTM** **KEM** **MKM** **RM**

Kestliku biomajanduse (sh sinimajanduse) arendamine:

- uute väärtusahelate ja ärimudelite väljatöötamist toetava tugisüsteemi loomine (nt innovatsioonikoostöö ettevõtete ja TA-asutuste vahel)
- katseprojektide toetamine
- Eesti kujundamine biomajanduse tunnustatud arenduskeskuseks Euroopas
- erinevate tehnoloogiate arendamine ja innovatsiooni soodustamine bioressursside (sh vee- ja mereressurssid) paremaks ja säästlikumaks kasutamiseks

C. Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi

AV5, AV6

MKM **HTM** **JUM** **RM** **KEM** **SOM** **KUM** **MEM**

Uute tehnoloogiate (nt kratis, isejuhitavad autod, droonid) ja ärimudelite (platvormi-, digi-, reaalamajandus) kasutuselevõttu ning TAd soodustavad õigusaktid ja maksusüsteem (sh intellektuaalomandi regulatsioon)

MKM **MEM** **KEM** **RM**

Ettevõtete rahastamisallikate mitmekesistamine ja kättesaadavuse soodustamine (sh tömbekeskustest eemal asuvates piirkondades tegutsevatele ettevõtetele ning ettevõtete keskkonnajalajälge vähendavatele investeringutele)

Eesti kujundamine maailma üheks digimajanduse tõmbekeskuseks ehk digipesaks, kus on hea luua ja pakkuda maailmale digiteenuseid:

- e-residentsuse programmi laiendamine
- bürokraatia vähendamine ettevõtluse soodustamiseks tehnoloogiate abil
- piiriüleste digilahenduste arendamine, et lihtsustada rahvusvaheliselt tegutsevate ettevõtete toimimist
- digipädevuse arendamine kogu ühiskonnas (nii IKT-spetsialistide arvu suurendamine kui ka inimeste üldiste digioskuste parandamine)
- ettevõtjate ja riigi koostöö suurendamine ühiste innovatsiooniplatvormide ja andmemajanduse arendamise kaudu
- kiire interneti kättesaadavuse parandamine üle Eesti

Keskkonnahoidu toetavad õigusaktid:

- elurikkust, kliimanetraalsust, ring- ja sinimajandust ning väiksemat keskkonnahäiringut toetavate ärimudelite ja vastava tarbijakäitumise soodustamine
- muud motiveerivad majandusmeetmed (näiteks keskkonnatasud)
- loodushüvede arvestussüsteemi väljatöötamine ja käivitamine

Vastutustundliku ettevõtluse soodustamine:

- parimate juhtimiskogemuste levitamine ja tunnustamine
- sotsiaalse ettevõtluse soodustamine
- vabatahtliku töö soodustamine
- kultuurielus ja liikumisharrastuses osalemist toetava maksusüsteemi kujundamine

Pangandus- ja kapitalituru arendamine ja tugevdamine:

- ühtse pangandusturu toimimise tagamine, pankade riskide vähendamine (sh rahapesu tõkestamise tõhustamine) ja kriisilahendusvõimekuse suurendamine (kriisilahenduspuhvrite loomine, kaitsemehhanismide tugevdamine), säilitades seejuures avatuse välisettevõtjatele ja -investoritele
- hoiusekindlustuse süsteemi arendamine kooskõlas ELi pangandusliidu hoiusekindlustuse väljaarendamisega

Regionaalse ettevõtluskeskkonna arendamine koostöös KOVidega (sh piirkonna arengueeldustest lähtuvate ning ettevõtete lisandväärtuse kasvu toetavate ettevõtluse tugiteenuste pakkumine)

Motivatsioonimehhanismide loomine, et suurendada taluvushuvi, mis toetab arendusi kohalikul tasandil

D. Võtame kasutusele ringmajanduse põhimõtted

AV5, AV6

- esmast tooret vähendavate ja teisese toorme kasutust suurendavate tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtt, et luua lisandväärtust kord juba ammutatud ja majanduses olevast toormest
- ohutu materjaliringluse arendamine ehituses (sh ressursitõhususe suurendamine), tootmises ja tarneahelates, et muu hulgas vähendada kemikaalide kasutust, asendades need vähem kahjulikumatega
- ringmajanduse ekspertide koolitamine, kes nõustaksid nii ettevõtteid kui ka KOVe

Ressursitõhususe (sh energia-) märgatav suurendamine ettevõtetes (sh tööstuses ja teenindussektoris), et parandada majanduse ressursitootlikkust (nt tööstussümbioosi, digitaliseerimise, ressursitõhusamate tehnoloogiate abil)

Jäätmemajanduse tõhus ja innovaatiline ümberkorraldamine:

- KOVide jäätmete liigiti kogumise taristu arendamine ning vajaliku inventari (sh jäätmejaamad, -majad, kodukompostrid, konteinerid, transpordivahendid jms) soetamine
- jäätmetekke (sh toidujäätmete) ja pakendamise vältimine ja vähendamine
- toidu ülejääkide annetamise edendamine vaesuse ja jäätmetekke vähendamise eesmärgil
- toodete korduskasutuse suurendamine ökodisaini, tarbijate teadlikkuse suurendamise ja parandustöökodade arendamisega

E. Lähme üle kliimanetraalsele energiatootmisele tagades energiasulgeoleku AV3, AV6, AV7, AV8

Üleminek kliimanetraalsele energiatootmisele:

- põlevkivienergeetika osakaalu järkjärguline vähendamine
- uute kliimanetraalsete energia tootmis- ja salvestuslahenduste arendamine ja kasutuselevõtmine

Põlevkivienergeetikast väljumist toetava teenuste paketi käikulaskmine Ida-Virumaal

Energiaga varustamise alternatiivide kaalumise ja valikute tegemine

Taastuvenergia osakaalu kasvu toetava tasakaalu saavutamise julgeoleku-, keskkonnakaitse- ja elanike huvid vahel maismaal ja merel (nt soodustav regulatiivne keskkond)

Eesti arenguvajadused (AV)

- AV1 Rahvastik
- AV2 Inimese tervis ja eluiga
- AV3 Ühiskond ja võimalused
- AV4 Õppimisvõimalused
- AV5 Ettevõtluskeskkond
- AV6 Elurikkus ja keskkond
- AV7 Kultuuriruum ja elukeskkond
- AV8 Julgeolek ja turvalisus
- AV9 Riigivalitsemine

Eestvedaja Kaasvastutaja(d)

Ruum ja liikuvus

Millist muutust soovime?

Elukeskkond on kõigi vajadusi arvestav, ligipääsetav, kvaliteetne ja turvaline

Möödikud: Ligipääsetavuse näitaja; kodukohta turvaliseks pidavate inimeste osakaal

Elukeskkond soodustab tervislikke ja kestlikke eluviise

Möödikud: Kasvuhoonegaaside heide transpordisektoris; ühissõiduki, jalgrattaga või jala töö käivate inimeste osakaal

Elukeskkond on hoitud ja mitmekesine

Möödikud: Elamute ja mitteelamute energiatarve

Muutuse sisu ja osalised

A. Tagame elujõulise kultuuriruumi

AV1, AV3

- erineva keele- ja kultuuritaustaga inimeste koostegemist toetava ja suurendava kultuuri loomise ja kogemise süsteemi kujundamine
- kultuurivaldkondade regionaalse kättesaadavuse suurendamine, et tagada atraktiivsem elukeskkond ka väljaspool tõmbekeskusi ning toetada ühiskonna sidusust ja inimeste heaolu kõikjal Eestis
- taas- ja riskasutamise põhimõtteid arvestava riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste kultuuritaristu (sh -pärandi) ja -asutuste võrgu loomine ning kultuuriteenuste loimimine teiste valdkondade teenustega
- kultuurivaldkonna kujundamine eeskujuks kaasava disaini ja kvaliteetse ruumi põhimõtete rakendamisel
- Eesti kultuuri kättesaadavuse suurendamine füüsilises ja e-keskkondades eri sihtrühmadele (sh rahvusaaslastel, eesti keelest erineva emakeelega inimesed, erivajadustega inimesed)
- ühiskonnamuutustega toimetulekut toetava sõltumatu ja innovaatilisi lahendusi kasutava (kultuuri)meedia arendamine
- omakultuuri viljelemise ja arendamise toetamine ühistegevuste ja kokkutulemiskohtade arendamise ja populariseerimise kaudu
- uute tehnoloogiate kasutuselevõtmine, et tõsta digitaalse kultuuri loomise, säilitamise ja kättesaadavuse kvaliteeti, mitmekesistada äriteenuseid ning hõlbustada digisisu uus- ja riskasutust

B. Planeerime ja uuendame ruumi terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt

AV1, AV2, AV3, AV6, AV7

Nüüdisaegsete lahenduste loomine ruumiandmete kättesaadavuse ja ajakohasuse tagamiseks

Kvaliteetse elukeskkonna ja hoonefondi jätkusuutlik ja terviklik uuendamine koostöös KOVidega (sh kvaliteetse ja ligipääsetava eluaseme kättesaadavuse parandamine ja eluhoonete ohutuse tagamine ning väljapoole keskusi asumist soodustavate rahastamisvahendite mitmekesistamine)

Lahenduste ulatuslikum kasutuselevõtt ja planeerimine koostöös KOVidega kliimamuutuste mõjude vähendamiseks ja nendega kohanemiseks, elurikkuse suurendamiseks ja säilitamiseks, elukeskkonna mitmekesistamiseks

Kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete läbiv järgimine ruumiotsustes kohalikul ja riiklikul tasandil:

- kaasava disaini ja ligipääsetavuse tagamine
- inimeste ruumipädevuse suurendamine
- kultuuripärandi ja kahanevate asulate korral linnakeskuste eelisarendamine
- sundliikuvuse vähendamine
- ranniku tervikmajandamine
- rohevõrgustiku sidususe analüüs ja arendamine
- looduse pakutavate hüvede väärtustamine ning nende arvestamine ruumi planeerimisel ja kasutamisel
- igapäevase loodushoiu põhimõtete juurutamine
- elukeskkonna ressursitõhususe suurendamine
- looduskeskkonna kvaliteedi parandamine ja elurikkuse säilitamine ning suurendamine, sh elupaikade taastamine ja liikide seisundi parandamine ja selleks vajalikud investeeringud
- pärandmaastike ja looduslike pühapaikade kaitse
- avaliku ruumi planeerimisel ohutut ja turvalist käitumist soodustavate, riskikäitumist pärssivate ja ligipääsetavust tagavate meetmete rakendamine ja turvalise ruumi loomise põhimõtete juurutamine

Eelduste loomine ruumilise planeerimise (sh kvaliteetse elukeskkonna visiooni loomine), projekteerimise ja ehitamise protsesside (sh standardiseerimine, digitaliseerimine, automatiseerimine, tehasealine tootmine, tehisintellekti rakendamine) tõhustamiseks ja kvaliteedi parandamiseks

Lahenduste leidmine ja rakendamine väheneva rahvaarvuga kohanemiseks, et tagada kvaliteetsete teenuste kättesaadavus ning kvaliteetne ja jätkusuutlik ehitatud keskkond (sh taristu)

RM **KUM** Avaliku sektori kui targa ehitustellija eeskujuna kujundamine

MKM Ehitatud keskkonna (sh taristu) kooskõla tagamine riigi strateegiliste plaanide ja ehitusinvesteeringute kontrastsüklilisusega

KEM **RM** Jätkusuutliku jäätmemajanduse ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni taristu ja teenuse kujundamine koostöös KOVidega

MKM

KEM **MKM** Maavarade kaardistamine ja jätkusuutlik kasutamine:

RM **HTM**

- maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele kaasa aitav keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus
- uute maavarade kasutuselevõtmisega seotud uuringud, kasutusvõimaluste analüüs ja sellega seotud keskkonnariskide analüüsimine
- kaevandamisel riigi huvi kindlaksmääramine ruumiliselt (sh maakondade teemaplaneeringud kaevandamise suunamiseks)
- hüljatud karjäärade ja kaevanduste korrastamine

SIM **MKM** Kvaliteetsete ja kättesaadavate turvalisuse teenuste (sh politsei, pääste, hädaabi) tagamine ja lahenduste jätkusuutlikuks muutmine koostöös KOVidega (sh vabatahtliku tegevuse soodustamine ja mitmekesistamine turvalisema elukeskkonna kujundamisel)

KEM **JUM**

MEM **VM**

KUM **SOM**

RM **RK**

KAM

JUM **SIM** Korduvkuritegevuse vähendamine, noorte õiguskultuuri tagamine, alternatiivkaristuste levitamine ning taasühiskonnastavate tegevuste laiendamine

SOM **HTM**

SIM **RM** Riigipiiri valvamise ja kaitsmise suutlikkuse suurendamine ning integreeritud piirihalduse rakendamine Schengeni ala turvalisuse tagamisel

KAM **MKM**

VM

C. Pakume vajaduspõhist, kõiki transpordiliike hõlmavat ning koostoimivat transporditeenust AV1, AV3, AV7, AV9

MKM **SOM** Liikuvusteenuste ja -info kättesaadavuse ja kasutajakeskse disaini tagamine koostöös KOVidega nii kohalikule elanikule kui ka väliskülalisele (sh liikuvusandmete tark kasutamine ja teadlikkuse suurendamine, liikuvuse kui teenuse rakendamine mitmeliigiliselt (MaaS) üle kogu riigi)

Eesti arenguvajadused (AV)

- AV1** Rahvastik
- AV2** Inimese tervis ja eluiga
- AV3** Ühiskond ja võimalused
- AV4** Õppimisvõimalused
- AV5** Ettevõtluskeskkond
- AV6** Elurikkus ja keskkond
- AV7** Kultuuriruum ja elukeskkond
- AV8** Julgeolek ja turvalisus
- AV9** Riigivalitsemine

 Eestvedaja Kaasvastutaja(d)

MKM **SOM** Efektiivse, ligipäätava ja jätkusuutlikult majandatud ühistranspordi ja jagatud liikumisviiside konkurentsivõime kasvatamine koostöös KOVidega (sh paindliku ja kasutajasõbraliku nõudetranspordi ja sotsiaaltranspordi arendamine)

HTM **KEM**

MKM **SOM** Sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnategureid arvestava mudeli väljatöötamine ja rakendamine, et tagada üle Eesti lõimitud liikuvus (sh kergliiklus, abivahendiga liikumine, isejuhtivad sõidukid, maa-, vee-, lennu-, raudteetransport)

KEM

MKM **HTM** Transpordi arenguks ja uute ärimudelite tekkimiseks vajaliku teadus- ja arendustegevuse ja hariduse toetamine ning õigusruumi loomine

KEM **KAM**

SOM

D. Võtame kasutusele ohutu, keskkonnahoidliku, konkurentsivõimelise, vajaduspõhise ja jätkusuutliku transpordi- ja energiataristu AV6, AV7

MKM **KEM** Selliste transpordihenduste arendamine, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel. Sealhulgas:

- taristusse investeerimine lähtuvalt sotsiaal-majanduslike mõjude analüüsist
- üldist energiakasutust vähendavate ja aktiivseid liikumisviise soodustavate investeeringute eelistamine
- kasvuhoonetega ja välisõhu saasteainete heite vähendamine transpordisektoris (sh üleminek keskkonnahoidlikele sõidukitele ja vastava taristu tagamine ning avaliku sektori maanteesõidukite pargi keskkonnahoidlikkuse suurendamine)
- liikuvuse ja energeetika koostoime tagamine (sh elektrisõidukite integreerimine laadimistaristusse mõlemapoolse energia liikuvuse eesmärgil ja kasutamine energiavajaduse puhverdamiseks)
- alternatiivkütuste taristu loomine raskeveokitele ja bussidele

MKM **RM** Kiire ja mugava rongiühenduse loomine Euroopaga

MKM **KEM** Transpordi välisühenduste arendamine (sh niši leidmine põhi-lõuna-ida-lääs koridorides)

HTM **SOM**

VM

MKM **KEM** Saastaja / kasutaja vastutuse kontseptsiooni rakendamine (nii transporditaristu kui ka -veeremi korral)

RM

MKM **KEM** Liiklusohutu, ligipäätava ja kestliku linnaruumi rajamine koostöös KOVidega (sh jalg- ja jalgrattateede ning parklate, mitmeliigiliste liikumisvõimalustega ümberistumistega peatuskohtade)

SOM **RM**

MKM **KEM** Elektrivõrgu sünkroniseerimine Mandri-Euroopa sagedusalaga

RM

MKM **RM** Kliimanutraalsele energiatootmisele/-tarbimisele üleminekut toetava ilmastikukindla taristu rajamine ning kliimanutraalsele energiatootmisele/-tarbimisele ülemineku jaoks vajalike eelduste loomine nii maismaal kui ka merel (nt radarid, võrguühendused, tankimistaristu, tark soojus- ja elektrivõrk, lühi- ja pikaajaline salvestus)

SIM **KEM**

KAM

Riigivalitsemine

Millist muutust soovime?

Eesti on edasipürgiv
ja demokraatlik digiriigi

Avalikud teenused on kvaliteetsed,
etteaimavad ja kättesaadavad igas
piirkonnas, tagades inimeste põhiõigused

Ühiskond
on teadusmahukas

Möödik: Avalike teenustega rahulolu

Möödik: KOVi teenustega rahulolu

Möödik: Doktorikraadiga inimeste osakaal
25-64-aastastest

Muutuse sisu ja osalised

A. Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame sujuva riigi toimimise AV3, AV9

Üleminek vajaduspõhiste valitsemisaladele ja
paindlikule valitsemiskorraldusele ning avalike
teenuste osutamise arendamiseks vajalike võimete
tagamine nii organisatsiooni kui ka ametnike tasandil
(sh asukohast sõltumatu värbamise soodustamine
ning ametnike rahvusvahelise karjääri toetamine)

Strateegilise planeerimise (riigi, KOVi ja
regionaalsel tasandil) ja riigieelarve korrastamine,
sh keskkete teemade (nt säästev areng, kultuur
ja keel, regionaalareng, kliimaeesmärgid, sooline
võrdõiguslikkus ja võrdsed võimalused) tervikliku
käsitluse tagamine ning ruumilise arengu
koordineeritud kavandamine

Riigi kui terviku teadmispõhine ja kvaliteetne
poliitikakujundamine:

- koosloomelise poliitikakujundamise elluviimine
(sh õigusloome ja kaasamise tööriistakasti
väljatöötamine ja rakendamine)
- tõenduspoliitika poliitikakujundamise elluviimine (sh
riikliku TA korraldamise ja koordineerimise ning
eelarvestamise ja seiresüsteemi arendamine ja
rakendamine)
- hea õigusloome põhimõtete ulatuslikum
ja tõhusam rakendamine ja läbipaistvuse
suurendamine
- poliitika analüüsi ja mõjude hindamise süsteemi
arendamine, sh andmekaeve ja andmekasutus
(avaandmed ja andmekaitse, andmeseire ja
tulevikuproгноos), ettevõtja halduskoormuse
hindamine, regionaalsete eripärade tagamine ja
vajadustega arvestamine
- Eesti inimeste, kogukondade ja kodanikuühenduste
võimestamine ning valitsemises osalemise
toetamine poliitikakujundamisel ja teenuste
pakkumisel ning rahvahääletuste ja -algatuse
ulatuslikuma kasutamise võimaluste väljatöötamine
- uudsete lahenduste, eksperimentide ja
katseprojektide toetamine

Andmemajanduse, turvalise küberruumi, ühtse
ja kvaliteetse andmeruumi ning digiriigi taristu
arendamine:

- andmemajanduse arengut edendava ja
inimkeskse andmehalduse juurutamine (sh
õigusruumis ja tehniliste lahendustega) ning
eri allikatest pärit andmetele turvalise ligipääsu
soodustamine teenuste arenguks
- andmemajanduse taristu ja andmevahetuse
hajusarhitektuuri edendamine riigi ja KOVi
tasandil ning Euroopa ühtse andmeruumi loomine
ja piiriülese andmevahetuse edendamine
- tulevikukindla digitaalse identiteedi arendamine
ja kasutuselevõtt
- sidevõrkude turvalisuse ja varustuskindluse
tagamine
- suure mõjuga IT-toodete ja teenuste turvalisuse
tagamise võimekuse, töökorralduse ja sealhulgas
ühtsete ELi protseduuride arendamine ühtsete ELi
protseduuride arendamine
- digitaalse ühiskonna küberturvalisuse
tagamine, sh küberriskide süsteemne ja
järgepidev hindamine, nende haldamise
meetmete uuendamine küberruumi turvalisuse
ja usaldusväärsuse tagamiseks ning
küberintsidendite ja -kriiside haldamiseks
vajalike võimete arendamine (sh ühtsete ELi
protseduuride arendamine)

Riigihangete süsteemi parandamine
(sh innovatsiooni toetamine, vastutustundlike ning
keskkonnahoidlike teenuste ja toodete eelistamine,
IT-hangete süsteemi ümbermõtestamine)

Riigiasutuste tugitegevuste konsolideerimine,
kesksete infosüsteemide (nt dokumendi-
haldussüsteemid) kasutuselevõtt, ühendametite ja
valitsusasutuste IT-majade loomine

Teadusasutuste ja riigile kuuluvate sihtasutuste võrgu korrastamine, arvestades tasakaalustatud piirkondliku arenguga

Riigile vajalike oskustega töötajate (nt õpetajad, tervishoiutöötajad, päästjad, politsei, vanglateenistujad, õiguselukutsete ametikandjad) ja ametnike tagamine Eesti erinevates piirkondades

B. Parandame riigi ja KOVi teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise

AV1, AV3, AV4, AV7, AV9

Teenuste kättesaadavuse parandamine sõltumata asukohast:

- üleminek taustal toimivatele, etteaimavatele ja sündmuspõhiste teenustele
- kasutajale ühise asjaajamiskoha põhimõtte rakendamine
- integreeritud, kasutajale kohandatud ja ligipääsetavate teenuste pakkumine
- võrdsete võimaluste tagamine e-teenuste ja muude digitaallahenduste kaudu (nt e-esindustes)

Regionaalse ebavõrdsuse vähendamine ning KOVide haldus- ja arendusvõimekuse tugevdamine

Riigi, KOVide ülesannete ja rahastamise ülevaatamine, suurendades kohalike omavalitsuste rolli detsentraliseerimise ja piirkondliku koostöö edendamise kaudu:

- sotsiaalhoolekandeteenuste vastutaja, ulatuse ja omavastutusmäärade kokkuleppimine
- ettevõtluskeskkonna kujundamine ning kohaliku tasandi võimekuse ja motivatsiooni suurendamine ettevõtluse arendamisega tegelemiseks
- jäätmete, keskkonnanalubade, registreeringute jms seotud teenuste pakkumine
- raamatukogus pakutavate teenuste laiendamine, sh kaugtöökohad, tervise- ja sotsiaalteenuste pakkumine, digipädevuste ja keeleõppe arendamine
- muuseumide ühishoidlate rajamine Eesti riigi kogude säilimiseks, konserveerimiseks ja digiteerimiseks kulude kokkuhoiu, pärandi säilimise ja parema ligipääsetavuse eesmärgil

KOVide teenuste seiresüsteemi arendamine teenuste kvaliteedi parandamiseks koostöös KOVidega

Platvormipõhise lähenemise arendamine andmete ja digilahenduste vallas

Tehistaibu ehk krattide ulatuslik kasutuselevõtt avalikus sektoris (sh õigusruumi kujundamine ja #bürokraati kontseptsiooni levitamine, säilitades inimesele otsustusõiguse ja valikuvabaduse)

Digiriigi arendamisel pideva katsetamise kultuuri ja korralduse arendamine:

- innovaatiliste lahenduste väljatöötamine mh koostöös erasektori ja vabakonnaga
- Govtech sektori arendamine, et soodustada tehnoloogiliselt uudseid lahendusi ja innovatsioonivõimaluste kasutamist riigi ja infoturbe arendamisel
- õigus- ja maksukeskkonna korrastamine uute lahenduste ja koostöö võimaldamiseks ja toetamiseks

Justiitsüsteemi ja õiguste jõustamise tõhustamine, lähtudes õiguriigi põhimõttest:

- kohtupidamise paindlikumaks ja tõhusamaks muutmine (sh kohturegistrite õiguskindluse ja kasutajamugavuse suurendamine)
- digitaalse „õiguskaare“ loomine kogu justiitsüsteemi ulatuses
- õigusabisüsteemi jätkusuutlikkuse ja läbipaistvuse suurendamine
- õiguselukutsete teenuste arendamine
- õigusteabe kättesaadavuse ja kasutajasõbralikkuse suurendamine

C. Suurendame teaduse mõjusust ja mitmekesisust, hoides teaduse kõrget taset AV4, AV5

- mitmekülgset arengut toetava ning suuremat stabiilsust pakkuva akadeemilise karjääri mudeli väljatöötamine
- doktoriõppe reformi lõpuleviimine, et kasvatada teadlaste ja inseneride hulka Eesti ühiskonnas
- stiimulite loomine teadusasutustele ja teadlastele juhtrolli võtmiseks rahvusvahelistes koostöövõrgustikes
- teadustaristu kvaliteedi kindlustamine ja avamine ühiskasutuseks nii ettevõtjate kui ka avaliku sektori vajadusi arvestavalt
- teadustulemuste laiema kättesaadavuse ja kasutuse parandamine (sh avatud teaduse arendamine)
- teadusasutuste ja kõrgkoolide teadmussirde võimekuse kasvamine (sh töötajate koolitamine, uute teenuste arendamine ja pakkumine)
- ülikoolide, ettevõtete ja avaliku sektori vahelise töötajate liikumise soodustamine
- teadus- ja arendusvõimekuse rakendamine Eesti oluliste arenguvajaduste lahendamiseks

D. Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku

AV5, AV6, AV8

- KAM** **RK** **SIM** **VM** **MKM** **JUM** **MEM**
- Julgeoleku ja turvalisuse tagamine igas olukorras:
- hübridohtude ja vaenuliku mõjutustegevuse takistamine (sh valeinfo leviku ja radikaliseerumise tõkestamine)
 - riigi suutlikkuse suurendamine terrorismiga seotud riskide tuvastamiseks, et ennetada ohtusid ning tõkestada ja minimeerida tagajärgi
 - julgeoleku tagamine diplomaatiliste suhete tugevdamise kaudu (nt kahe- ja mitmepoolsed suhted ja formaadid)
 - küberohtude tuvastamiseks, ennetamiseks ja maandamiseks ning küberkuritegude menetlemiseks piisava ja ajakohase võimekuse tagamine
 - kriisideks valmisoleku parandamine, suurendades kiirreageerimis- ja erioperatsioonide, massiohje, isikute ja objektide kaitsmise suutlikkuse ja muutuvatele julgeolekuohtudele vastavuse tagamine (sh koostöös teiste riikidega)
 - turvaliste riiklikku digitaalset isikutuvastamist ja digiallkirjastamist võimaldavate isikut tõendavate dokumentide tagamine

- KAM** **RK** **SIM** **JUM** **MKM** **MEM**
- Turvalise ruumi tagamine koostöös KOVidega:
- riigi toe pakkumine kogukondadele vastutuse kasvatamiseks turvalisuse tagamisel ning riskikäitumise ja kuritegevuse ennetamisel
 - KOVide suutlikkuse arendamine väiksemate korraldajate lahendamiseks
 - kokkuleppel KOVidega nende arendamine turvalisust toetava elukeskkonna põhikujundajaks (sh koostöös asutuste ja kogukondadega)
 - kodanikuteenistuse kehtestamine kõigile Eesti noortele vastavalt võimetele
 - kvaliteetsete ja kättesaadavate turvalisuse teenuste tagamine ja lahenduste jätkusuutlikuks muutmine koostöös KOVidega

Eesti arenguvajadused (AV)

- AV1** Rahvastik
AV2 Inimese tervis ja eluiga
AV3 Ühiskond ja võimalused
AV4 Õppimisvõimalused
AV5 Ettevõtluskeskkond
AV6 Elurikkus ja keskkond
AV7 Kultuuriruum ja elukeskkond
AV8 Julgeolek ja turvalisus
AV9 Riigivalitsemine

 Eestvedaja Kaasvastutaja(d)

- KAM** **RK** **SIM** **JUM**
- Valmisolek kriisiks:
- kriisideks valmisoleku parandamine, suurendades riigiasutuste, KOVide ja elutähtsate teenuste osutajate teadlikkust võimalikest ohtudest
 - elutähtsate teenuste toimepidevuse ja kaupade varustuskindluse parandamine, et rahuldada kriisi ajal elanike esmavajadused
 - riigiasutuste, KOVide ja kogukondade valmisoleku suurendamine kriisideks ja kriisijärgsete kahjude leevendamiseks
- VM**
- Kõikide poliitikaalvdkondade potentsiaali võimendamine võõrsil (sealhulgas riigistrateegiate kaudu) ja Eesti esindustes avatud innovatsioonipesade kujundamine koostöös erasektoriga
- VM** **MKM** **HTM** **SOM** **MEM** **KUM** **KAM**
- Eesti tugevate külgede (sh küber- ja digivaldkond, haridus, tervishoiuteenused, turvaline toit, kultuur ja sport) jagamine maailmaga ning arengukoostöö võimaluste kasutamine
- MKM**
- Majandusjulgeoleku suurendamine läbi välisinvesteeringute taustauuringute teostamise.
- MKM** **KUM** **VM**
- Eesti pärandi ja identiteedi hoidmine, kultuuri- ja spordisündmuste korraldamine ja Eesti kui atraktiivse turismikoha tutvustamine, pöörates samal ajal rõhku Eesti külalistajate positiivsele kogemusele ning selle tasakaalustatud mõjule kohalikule kultuurile ja keskkonnale
- VM**
- Diplomaatilise tegevuse mõjukuse kasvatamine investeeringute abil (sh rahvusvaheliselt oluliste ürituste ja konverentside toetamine)
- VM** **KUM** **SIM**
- Üleilmse eestluse edendamine ning Eesti kultuuri nähtavuse ja kättesaadavuse toetamine välismaal (sh kodanikudiplomaatia arendamine ja konsulaarteenuste kättesaadavuse parandamine)
- KAM** **VM**
- Tsiviil- ja sõjalistes operatsioonides osalemine ning partnerite võõrustamine Eestis nii sõjalise kohaloleku raames kui ka osalejatena meie juhitud keskustes
- JUM** **VM**
- Piiriülese kohtumenetluse ja õiguslase koostöö arendamine
- SIM** **JUM** **SOM**
- Rahvusvahelise kaitse saajate vastuvõtusüsteemi arendamine ning tõhusa migratsioonijärelevalve ja põhiõigusi järgiva tagasisaatmispoliitika elluviimine

Eesti 2035

Mõõdikud
Eelnõu (2. oktoober 2020)

„Eesti 2035“ mõõdikud

„Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmist, strateegiliste sihtide saavutamist ja vajalike muutuste elluviimist jälgitakse omavahel seostatavate mõõdikutega. Strateegiat viiakse ellu valdkonna arengukavade ja programmide kaudu ja need mõõdikud kajastuvad ka neis. Kus vähegi võimalik, esitatakse andmed ka vanuse, soo, rahvuse, haridustaseme ning piirkonna kaupa. Mõõdikute, mille puhul on näha olulisi ealisi, soolisi, rahvuslikke, hariduslikke või piirkondlikke erinevusi, seatakse valdkonna arengukavades ja programmides võimalusel eesmärgiks nende erisuste vähendamine. Mõõdikute metoodika kirjeldus on avaldatud Riigikantselei veebilehel.

**Sihtideni jõudmise eelduseks on demokraatlik ja turvaline riik,
kus säilib ja areneb eesti rahvus, keel ja kultuur**

Mõõdik	Algtase	Sihttase
Kohortsündimuskordaja	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Rahvaarvu muutus tuhande elaniku kohta	+3,13 inimest (2019)	Rahvaarvu vähenemine aeglustub, piirkondlikud erinevused vähenevad
Kultuurielus osalemine	78,7% (2017)	≥80%
Eesti keelt emakeelena kõnelejate ja kasutavate inimeste osakaal	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Eestit turvaliseks riigiks pidavate elanike osakaal	94% (2018)	≥94%
Tajutud riskid (OECD risks that matter)	Haigeks jäämine või puude tekkimine – 60,7% Kõikide kulutuste katmine – 48,4 % Töö kaotamine – 47,6 % (2018)	Haigeks jäämine või puude tekkimine – ≤60,7% Kõikide kulutuste katmine – ≤48,4 % Töö kaotamine – ≤47,6 %
Kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus CO2 ekvivalenttonnides (sh LULUCF sektor)	18 mln t CO2 ekv (2018)	8 mln t CO2 ekv
Eesti koht üleilmses säästva arengu eesmärkide indeksis	10 (2020)	≤10

Inimene

Arukas, tegus
ja tervist hoidev

Mõõdik	Algtase	Siht
Tervena elatud eluaastad	mehed 54,1; naised 57,6 (2019) maakondlik erinevus Eesti keskmisega võrreldes: mehed -12,13, naised -10,31 (2019)	mehed 63,0; naised 64,5 maakondlik erinevus Eesti keskmisega võrreldes: mehed <5, naised <5
Osalemine tööhõives, kultuurielus, spordis ja vabatahtlikus töös	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Täiskasvanute (25–64-aastaste) elukestvas õppes osalemise määr (sh informaalõpe)	Formaal- ja mitteformaalõppes – 20,1% Informaalõppes – metoodika on väljatöötamisel, alg- ja sihttase lisatakse esimesel võimalusel	Formaal- ja mitteformaalõppes – 25% Informaalõppes – metoodika on väljatöötamisel, alg- ja sihttase lisatakse esimesel võimalusel

Ühiskond

Avatud, hooliv
ja koostöömeelne

Mõõdik	Algtase	Siht
Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Ühiskonnarühmade vahelised kontaktid	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Püsiva suhtelise vaesuse määr	15,6% (2017)	≤15,6%

Majandus

Tugev,
uuendusmeelne
ja vastutustundlik

Mõõdik	Algtase	Siht
TA kulud erasektoris	0,61% SKPst (2018)	2%
Tööjõu tootlikkus osakaaluna ELi keskmisest	78,6% (2019)	110%
Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest	38% (2018)	59%
Ressursitootlikkus	0,56 eurot / kg (2017)	0,90 eurot / kg

Elukeskkond

Kõigi vajadusi
arvestav, turvaline ja
kvaliteetne

Mõõdik	Algtase	Siht
Elukeskkonnaga rahulolu (rahul või pigem rahul)	84,54% (2020) piirkondlikud erinevused (kõrgeima ja madalaima detšiili KOVide vahe) – 29 protsendipunkti	> 85% piirkondlikud erinevused (kõrgeima ja madalaima detšiili KOVide vahe) – ≤29 protsendipunkti
Keskkonnatrendide indeks	68,75 (2020)	87
Vigastuste, mürgistuste ja teatavate muude välispõhjuste toime tagajärjel hukkunute arv 100 000 elaniku kohta	57,96 (2019)	≤31,7

Riigivalitsemine

Uuendusmeelne,
usaldusväärne
ja inimesekeskne

Mõõdik	Algtase	Siht
Hea valitsemise indeks (<i>Worldwide Governance</i>)	Valitsemise tõhusus – 1,2 Õigusloome kvaliteet – 1,6 Arvamusvabadus ja osalemine – 1,2 (2018)	Valitsemise tõhusus – ≥1,2 Õigusloome kvaliteet – ≥1,6 Arvamusvabadus ja osalemine – ≥1,2
Usaldus riigi institutsioonide vastu (Eurobaromeeter)	KOV – 56% Vabariigi Valitsus – 43%, Riigikogu – 40% (2019)	KOV – 60% Vabariigi Valitsus – 50%, Riigikogu – 50%
Positsioon globaalse kohalolu indeksi edetablis (Elcano)	89 (2019)	≤89
Kohaliku omavalitsuste üksuste kulude osakaal valitsussektori kuludest	25,24% (2019)	> 25,24%

Oskused ja tööturg

Mõõdik	Algtase	Siht
Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25–64a) osakaal	73% (2019)	80%
Töötajate osalemise määr (15–74a)	71,6% (2019) Eesti keskmise ja väikseima näitajaga maakonna vahe – 11,9 protsendipunkti	≥72% Eesti keskmise ja väikseima näitajaga maakonna vahe – ≤10 protsendipunkti
Demograafiline tööturuseindeks	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Sooline palgalõhe	17,1% (2019)	5%
Kolmanda taseme haridusega 30–34a osakaal	46,2% (2019)	50%

Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse

Mõõdik	Algtase	Siht
Summaarne sündimuskordaja	1,66 (2019)	2,1
Sissetulekuvintiilide suhte kordaja	5,1 (2018)	≤6
Ülemäärase kehakaaluga elanike osakaal	50,7% (2018)	≤50%
Suure hoolduskoormusega (20 ja enam tundi nädalas) 16-aastaste ja vanemate inimeste osakaal	1,8% (2016) (ligi 20 000 inimest)	1,3%

Majandus ja kliima

Mõõdik	Algtase	Siht
Teadlaste ja inseneride arv erasektoris 1000 elaniku kohta	1,33 (2018)	4,53
Eesti positsioon <i>Doing Business</i> indeksi edetabelis	18 (2019)	5
Ringlusse võetava materjali määr	8,7% (2017)	30%
Taastuenergia osakaal energia summaarses lõpptarbimises	>30% (2018)	>42%

Ruum ja liikuvus

Mõõdik	Algtase	Siht
Ligipääsetavuse näitaja	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
Kodukohta turvaliseks pidavate inimeste osakaal	94% (2017)	≥94%
Kasvuhoonegaaside heide transpordisektoris	2 427,67 kt CO ₂ ekv (2018)	väheneb 23–38% (täpsustub esimesel võimalusel)
Ühissõiduki, jalgrattaga või jala tööl käivate inimeste osakaal	38,5% (2018)	45–55% (täpsustub esimesel võimalusel)
Elamute ja mitteamute energiatarve	16,1 TWh	14,0 TWh

Riigivalitsemine

Mõõdik	Algtase	Siht
Avalike teenustega rahulolu	uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal	
KOV teenustega rahulolu	72,1% kõrgeima ja madalaima detšiili KOVide vahe – 21,7 protsendipunkti	≥ 72,1% kõrgeima ja madalaima detšiili KOVide vahe – <21,7 protsendipunkti
Doktorikraadiga inimeste osakaal 25-64-aastastest	0,85% (2017)	1,5%

eesti2035.ee

